

Norbert Mette

Katolička pastoralna teologija. Praktična teologija nekoć i danas,
(S. Nimac, uredio),
Ravnokotarski cvit, Lepuri-Split 2004., 79 str.

Pred nama je kratka knjižica koju je, povodom 230. obljetnice postojanja pastoralne teologije, napisao katolički njemački laik, teolog Norbert Mette. Na zamolbu pastoraliste S. Nimca do sada je objavljena samo na hrvatskom jeziku. U ovoj knjižici autor sažima povijesni pregled praktične teologije i ukratko upućuje na njezine suvremene domete i izazove.

Pastoral i pastoralna teologija su bitno povezani ali nisu jedno te isto. Pastoral je star koliko i Crkva dok je pastoralna teologija kao znanstvena disciplina nastala tek u 18. stoljeću. Naime, nakon što je benediktinski opat iz Braunaua i ravnatelj bogoslovnog studija u Beču, Franz Stephan Rautenstrauch (1734.-1785.) iznio plan obnove teološkoga studija, pastoralna teologija, kao praktično-teološka disciplina, biva uvrštena u studij katoličke teologije odredbom kraljice Marije Tereze 1774. godine. Budući da je u ondašnjim društvenim okolnostima svećenik imao veliku ulogu u odgoju naroda, a država i Crkva su bile povezane, onda je postojao velik interes države za njihovu izobrazbu. Mette smatra, za razliku od nekih drugih autora, da obnova studija nije bila funkcionalizacija klera, nego usavršavanje dušobrižnika. Prema Rautestrauchovu planu dušobrižnik je trebao odgajati ne samo dobre kršćane nego i državni dobre građane. U toj prvotnoj fazi pastoralna teologija nije imala autonoman a ni znanstveni status.

Naime, jednom od najpoznatijih teologa svojega vremena J.M. Saileru (1751.-1832.) pripisuje se zasluga da je pastoralnu teologiju konačno izveo na «znanstveno-teološki» put. Budući da je djelovao u Tübingenu te su njegovu misao, iako su se u pojedinostima razlikovali, preuzeli teolozi nakon njega, onda

su po mjestu djelovanja tu školu nazvali «Tübigenška škola». Iz ove škole su izišli daljni poticaji za razvoj pastoralne teologije. Novost je u tome što je ova škola napravila određeni zaokret kojim se, za razliku od prijašnjeg prosvjetiteljski racionaliziranog pristupa pastoralnoj teologiji, od tada ističe shvaćanje pastoralne teologije, pa tako kršćanstva i Crkve, kroz Objavu.

Nakon Sailera dolazi Anton Graf (1811.-1867.) koji ide korak dalje, te snažno zagovara eklezijalnu i kristološku dimenziju pastoralne teologije. «Glavni smjer u kojem je udarala njegova ne baš obazriva kritika pogadao je prosvjetiteljsku odnosno racionalističku pastoralnu teologiju, čija su vrhovna načela u Grafovim očima bila utilitarizam i empirizam. Graf tomu suprostavlja jedinstvo crkvenosti i znanstvenosti kao mjerilo praktično-teološkog razmišljanja».

Međutim, nakon Grafova eklezijalnog usredotočenja pastoralne teologije, prevladava neoskolastika koja kritizira Grafove ideje o pastoralnoj teologiji kao znanstvenoj teološkoj disciplini, te se vraća na 'puki nauk o upućivanju', tj. dobiva ponovne konotacije posve pragmatične naravi promatrajući pastoralnu teologiju svojevrsnom «tehnikom». Novoskolastička pastoralna teologija polazi od toga da se njezini naputci za djelovanje mogu dobiti jedino primjenom deduktivne metode koja uvijek polazi od dogmatike. Jedan od vodećih zastupnika ovakvog pristupa bio je redemptorist Michael Berger (1822.-1870.). U središtu pozornosti takve pastoralne teologije nije bilo pitanje odgovara li dotadašnji pastoral duhu vremena, nego je glavna briga bila da se svećeničke djelatnosti što potpunije izvršuju i da im se pružaju detaljni naputci za djelovanje u skladu s rubrikama. Jedini subjekt pastoralnog djelovanja je bio župnik.

Iako je bilo teško istrgnuti pastoralnu teologiju iz okrilja neoskolastičkoga mentaliteta, jer se svako ostupanje od dotadašnjeg načina djelovanja sumnjičilo modernizmom, ipak su se početkom 20. stoljeća stavovi lagano počeli mijenjati. Među predstavnicima novih pastoralno-teoloških pothvata autor, ove knjižice izdvaja C. Kriega, L. Boppa, C. Noppela, M. Pflieglera i F.X. Arnolda. Autor posebno ističe F.X. Arnolda kao teologa koji je pridonio sasvim novom početku pastoralne teologije, te je ujedno utjecao na njezinu konsolidaciju kao praktične teologije. Arnold je središnju temu pastoralne teologije vidio u procesu spasenja i u njegovu posredovanju. Zapravo, klima se promijenila najavom II. vatikanskog sabora kada pastoralna teologija do-

življava nevjerojatan porast, jer njezina samosvijest o vlastitom i specifičnom položaju unutar Crkve sve više raste.

Mette na poseban način iznosi doprinos teologa-dogmatičara Karla Rahnera u ostvarenju pastoralne teologije kao zasebne i izvorne temeljne znanosti. Za Rahnera je 'praktična teologija ona teološka disciplina koja se bavi stvarnim i normativnim ostvarenjem Crkve, ostvarenjem koje se svaki put zbiva ovdje i sada; ona to čini pomoću teološkoga rasvjetljenja svaki puta dane situacije u kojoj se Crkva treba ostvariti u svim svojim dimenzijama'. Rahner je svoja pastoralno-teološka promišljanja iznio, zajedno s drugim autorima, u *Priručniku pastoralne teologije* objavljenom u pet svezaka. U tom priručniku Rahner se ne drži tradicionalne sheme triju službi koje upućuju na klerikalnu perspektivu jer praktična teologija po njemu mora obuhvaćati sve što Crkva čini na najrazličitijim razinama i podvrći to teorijskome promišljanju.

Sedamdesetih je godina, zapaža Mette, došlo do svojevrsnog zastoja u razvoju pastoralne teologije, međutim, osamdesetih godina se pojavljuju značajni priručnici od kojih izdvaja priručnik za pastoralnu teologiju u četiri sveska, bečkog pastoraliste Paula Micheala Zulehnera. Zulehner iznosi kao osnovnu temu pastoralno-teološkog promišljanja 'crkvenu praksu' tj. ono što Crkva čini, postupa, radi i kako organizira svoj rad. On smatra da je potrebno ispitati pomoću humanističkih i društvenih znanosti situaciju u kojoj se odvija crkvena praksa. S druge strane drži da se pozornost mora usmjeriti na ono što se u sadašnjoj situaciji može prepoznati kao nalog što ga Bog daje Crkvi na izvršenje. Po Zulehneru, to sugerira trokorak praktično-teološke refleksije koji se sastoji od kriterilogije, kairologije i prakseologije. Mette tvrdi da je Zulehneru 'stalo do toga da se praktična teologija kao znanstvena disciplina ne odvaja previše od crkvene prakse, nego da se svjesno nadovezuje na promišljanje što ga o svojem crkvenom i dušobrižničkom djelovanju poduzimaju oni kojih se ono tiče'.

Nadalje se autor kritički osvrće na Van der Venovu 'empirijsku teologiju' koja ide u prvom redu za tim da 'zahvati i shvati tu originalnu teološku produkciju ljudi, koja se ne događa baš jako refleksno ni sustavno, već izrasta iz određenog načina ophođenja s iskustvima važnim za njihov život'.

Mette na jezgrovit način izlaže i svoj pristup pastoralnoj teologiji govoreći o 'socijalnom pastoralu' kao novoj paradigmi

koja je, pod nadahnućem latinskoameričke teologije i pastora-
la oslobođenja, usmjerena na prevladavanje 'pastoralnoga re-
dukcionizma' pod kojim se misli na unutarcrkveno fiksirani i
snažno individualistički suženi način dušobrižničkoga djelova-
nja. On smatra da 'socijalni pastoral' insistira na poruci Evan-
đelja o Kraljevstvu Božjem kao obvezatnoj opciji kršćanskoga i
crkvenoga rada. Isto tako ukratko prezentira najnoviji priručnik
praktične teologije na njemačkom govornom području, kojega
je (1999.) uredio Herbert Haslinger. Priručnik nastoji ovu di-
sciplinu usmjeravati prema 'praksi ljudi' i povezati je s njezinim
kontekstom, s tim da se praksa ne ostvaruje izvan vremena i
prostora, nego da je uvijek vezana upravo uz određeni kontekst.
Na kraju, Mette smatra da praktičnoj teologiji, kao stalna zada-
ća, mora biti važan zahtjev za obnovom Crkve i da ona dade svoj
vlastiti doprinos.

Knjižica koju je napisao njemački autor Norbert Mette do-
bro je došla na hrvatskom jeziku i zasigurno će doprinijet raz-
umjevanju nastanka i razvoja teološko-pastoralne discipline.
Međutim, njezin naslov na korici, «Katolička pastoralna teolo-
gija» djeluje pomalo presmiono. Naime, ako se pažljivo čita ova
knjižica, onda se uočava da je riječ više o kratkom, a ne i o
sveobuhvatnom, prikazu, s kritičkim osvrtom, razvojnog puta
pastoralne ili pak praktične teologije od početka pa do danas a
ne o autorovoj sustavnoj razradbi teologalnosti i znanstvenosti
pastoralne teologije kao znanstvene teološko-pastoralne disci-
pline koja ima vlastiti objekt i subjekt te metodologiju. Stoga bi,
vjerojatno, bolje pristajao naslov *Razvojni put pastoralne teologi-
je* ili pak *Uvod u pastoralnu teologiju*.

Urednik knjižice, Nimac, u uvodu jasno razlikuje naziv «pa-
storalna» od «praktične» teologije te daje prednost nazivu «pra-
ktična teologija», stoga, posebno kad se uzme u obzir ta razlika,
djeluje pomalo nedorečen i unutarnji naslov, na prvoj i trećoj
stranici: «Katolička pastoraln teologija. Praktična teologija nekoć
i danas». Po naslovu se dobiva dojam da je riječ o kompletnoj i
sustavno razrađenoj pastoralnoj ili praktičnoj teologiji. Svaka-
ko, izrazi, kao što je istaknuo i urednik u uvodu, «pastoralna»
i «praktična» nisu ekvivalentni. Međutim, sve ovo ne umanjuje
vrijednost ove knjižice na našem prostoru.

Teolog Mette tvrdi: «općenito je prihvaćeno da se praktičnoj
teologiji zbog strukture djelovanja, koja joj je u temelju, preporu-
ča iduktivni postupak u skladu s trokorakom «vidjeti – prosuditi

– djelovati». Takav pristup pastoralnoj teologiji je u određenom vremenskom periodu prakticiran, međutim, u današnjim teološko-pastoralnim krugovima i u pastoralnoj teologiji se nadilazi iz razloga jer više naginje sociološkoj interpretaciji potiskujući teološku prosudbu i na takav način ne može predstavljati sržnost pastoralne teologije.

Autor se oslanja gotovo samo na njemačke autore. Istina, pastoralna teologija nastaje na njemačkom govornom području te je njemački teolozi do II. vatikanskog sabora uglavnom razrađuju, međutim bilo bi dobro da su temeljitije istaknuti autori iz drugih podneblja koji su doprinijeli napretku, naročito, postkoncilske pastoralne teologije.

Alojzije Čondić

